

**KRITÉRIA DOBRÉ PRAXE A ZLEPŠOVÁNÍ
INFRASTRUKTUR PRO VOLNOČASOVOU
POHYBOVOU AKTIVITU V MÍSTNÍCH PODMÍNKÁCH -
PROJEKT IMPALA, ČÁST III.¹**

Jana Vašíčková, Filip Neuls, Michal Kudláček²

Fakulta tělesné kultury, Univerzita Palackého, Olomouc, Česká republika

Předloženo v listopadu 2012

VÝCHODISKA: Celý evropský projekt se zaměřil na sjednocení informací o infrastrukturách pro volnočasovou pohybovou aktivitu ve dvanácti státech EU (díky výměně informací o národních strategiích, politikách a mechanismech na pracovních schůzkách) a na jejich zlepšování vzhledem k sociálním nerovnostem, mezioborové spolupráci a participaci.

CÍLE: Cílem třetí části projektu IMPALA je shrnout výsledek projektu do jistých zásadních kritérií, která mohou být využity krajskými i regionálními politiky a kompetentními osobami, jež se mohou podílet na plánování, financování, výstavbě či řízení infrastruktur pro volnočasové pohybové aktivity.

---

¹ Příspěvek je součástí řešení projektu IMPALA „Improving Infrastructures for Leisure-Time Physical Activity in the Local Arena – Good Practice in Europe“ (*Zlepšování infrastruktury pro volnočasovou pohybovou aktivitu v místních podmínkách – osvědčené metody v Evropě*), financovaném fondy EU/DG Sanco – Evropská komise, Výkonná rada pro zdraví a sportřebitele (EAHC), grantová smlouva č. 20081208, hlavní koordinátor Dr. Alfred Rütten, Institut sportovních věd a sportu, Norimberská univerzita, Německo.

² Dalšími partnery projektu IMPALA jsou Alfred Rütten, Karim Abu-Omar, Annika Frahsa, Nora Hartwig (University of Erlangen-Nuremberg), Michael Kolb, Rosa Dikettmüller, Irene Bittner (University of Vienna), Jens Troelsen, Lars Bo Andersen, Thomas Skovgaard, Mette Toftager (University of Southern Denmark), Kimmo Suomi, Béla Pavelka (University of Jyväskylä), Anne Vuillemin, Stephanie Regat (University of Nancy), Fabio Pigozzi, Emilia Angelillo, Lucia Colitti (University of Rome Foro Italico), Rimantas Pacenka, Daiva Klimaviciene (Academy of Physical Education, Kaunas), Luuk Engbers (TNO Quality of Life, Leiden), Astrid Bergland, Nina Waaler Loland, Kåre Rønn Richardsen (Oslo University College), Jorge Mota, Joana Carvalho, Margarida Pereira (University of Porto), Narcis Gusi Fuertes, Miguel Madruga Vicente (University of Extremadura).

METODIKA: Na základě identifikace národních strategií/politik (I. část projektu) a mechanismů (II. část projektu) jsme identifikovali příklady dobré praxe v jednotlivých zapojených zemích v oblasti infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu. Ke zjištění informací bylo využito kvalitativních metod, jako jsou strukturované rozhovory, metoda focus group a brainstormingu u relevantních osob, které se do projektu na národní úrovni zapojily.

VÝSLEDKY: Hlavním výstupem projektu jsou směrnice, jež jsou koncipovány jako seznam kritérií pro evaluaci současné situace v oblasti politiky, plánování, financování, výstavby a řízení infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu. Další nedílnou součástí, která navazuje na evaluační kritéria, jsou pak návrhy na zlepšení zmíněných oblastí směrem k rovnosti přístupu, mezioborové spolupráci a participaci všech zainteresovaných stran. Příloha obsahuje konkrétní příklady dobré praxe, které byly v rámci projektu pečlivě vybrány z jednotlivých zúčastněných zemí a reprezentují danou oblast.

ZÁVĚRY: Z projektu vyplývá potřeba zdůraznit – závažnost propojenosti infrastruktur a pohybové aktivity obyvatel; hledání možnosti širšího využívání stávajících infrastruktur vzhledem k novým trendům a možnostem; výhodnost mezioborové spolupráce a zaměřenost na různé populační podskupiny.

Klíčová slova: *multifunkčnost, sociální spravedlnost, participace, mezioborová spolupráce, sportovní zařízení.*

ÚVOD

V současné době až dvě třetiny dospělé populace Evropské unie nesplňují doporučená kritéria zdravotní účinnosti pohybové aktivity (Sjöström, Oja, Hagströmer, Smith, & Bauman, 2006). Jak uvádějí Sallis, Story a Lou (2009), mezi zásadní faktory ovlivňující behaviorální stránku pohybové aktivity (PA) člověka, resp. množství realizované PA, patří environmentální podmínky. Jako příklad můžeme uvést propojenost a design ulic (Carlson, Guide, Schmid, Moore, Barradas, & Fulton, 2011; Heinrich, Lee, Suminski, Regan, Reese-Smith, Howard, Haddock, Poston, & Ahluwalia, 2007). Souhrnně lze takovéto podmínky fyzického prostředí, které jsou vztaženy k pohybové aktivitě, nazvat „infrastrukturou pro pohybovou aktivitu“.

Projekt IMPALA je zaměřen především na infrastruktury využitelné pro volnočasovou pohybovou aktivitu (VČPA), přičemž rozlišuje celkem tři typy infrastruktur (Rütten & Abu-Omar, 2008):

- sportovní zařízení (sportovní haly, tělocvičny, bazény aj.),
- volnočasová zařízení, která poskytují specifické příležitosti pro sport a pohybovou aktivitu (parks, dětská hřiště, cyklostezky aj.),
- městské a přírodní plochy, které jsou pro sport a pohybovou aktivitu použitelné (pouliční prostory, veřejná prostranství, lesy, pláže, jezera aj.).

Uvedené tři typy infrastruktur nejsou striktně oddělené, ale spíše reprezentují rozdílné úrovně od vysoce standardizovaných klasických sportovních zařízení k neformálním veřejným místům.

Rozvoj infrastruktur pro VČPA je nezbytně spjat s legislativním zakotvením v zákonech, směrnicích, nařízeních, vyhláškách apod. Tyto dokumenty na národní úrovni vytvářejí jakýsi rámec, v němž se pak zastupitelstva na různých politických úrovních, popř. sportovní svazy, kluby či jednoty mohou pohybovat. Vytváření politického rámce (*policy-making*) je klíčové pro budoucí úspěch celkového rozvoje krajů i jednotlivých municipalit (Vašíčková, Kudláček, & Neuls, 2011). Při konkrétním rozvoji komunální rekreace je pak důležitá konkretizace jednotlivých etap, na které se evropský projekt IMPALA s účastí 12 států EU také zaměřoval, tedy na plánování, výstavbu, financování a řízení infrastruktury pro VČPA.

Projekt IMPALA je zasazen do kontextu několika mezinárodních politických dokumentů, jako jsou Zelená kniha EU propagující zdravou výživu a pohybovou aktivitu (Commission of the European Union, 2005), Bílá kniha EU o sportu (Commission of the European Union, 2007a), Bílá kniha strategie EU v otázkách výživy, nadváhy a obezity (Commission of the European Union, 2007b), Směrnice EU o pohybové aktivitě doporučující politické akce na podporu zdraví prospěšné pohybové aktivity (EU Working Group „Sport & Health“, 2008) a dále dokumenty World Health Organisation (WHO) Podpora pohybové aktivity a aktivního života v městském prostředí – role místních municipalit (Edwards & Tsouros, 2006) a Globální strategie o výživě, pohybové aktivitě a zdraví (WHO, 2004). Tyto dokumenty odkazují na rozdílné aspekty sportu a pohybové aktivity, ale zahrnují i východiska důležitá pro zlepšování infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu. Specifické zaměření projektu IMPALA pak spočívá v integraci následujících tří cílů do vytvářených směrnic zaměřených na zlepšování těchto infrastruktur (Rütten et al., 2011a):

1. *Sociální rovnost.* Příležitosti pro VČPA nejsou pro všechny stejné, např. z důvodu příslušnosti k určité komunitě, bydliště v sociálně znevýhodněných lokalitách, finančních možnostech apod. V těchto případech lze navíc sledovat tzv. „sociální gradient“ (Rütten, Abu-Omar et al., 2011a), který se obecně projevuje např. nižším množstvím pohybové aktivity u osob s nižším socioeko-

- nomickým statusem. Uplatnění směrnic by mělo zaručit, že budou upřednostňovány akce, jejichž cílem je na lokální úrovni zlepšení situace u komunit, kde jsou potřeby největší, tedy především v sociálně znevýhodněných obytných čtvrtích. Význam pojmu sociální rovnost v těchto směrnicích tak odkazuje na spravedlivé rozdělení příležitostí pro VČPA, která je jedním z podstatných faktorů celkové životní pohody (*well-being*) s přímým vztahem ke zdraví člověka. Podstatné je, aby všechny relevantní politické dokumenty zvažovaly činitele sociální nerovnosti a aby všechny akce přispívaly k rovnoměrnému rozložení možností, jak udržovat a zlepšovat zdraví populace jako nedílné součásti základních cílů pro sociální a ekonomický rozvoj zemí.
2. *Mezioborová spolupráce*. Směrnice předpokládají mezioborovou spolupráci, jež bude vzájemně výhodná pro různé politické sektory (např. odbory sportovní, zdravotní, dopravní, územního plánování apod.), resp. pro veřejný, privátní a tzv. třetí sektor (tj. sportovní asociace a různé další dobrovolné organizace). Rozvoj spolupráce mezi všemi důležitými politickými sektory je klíčový pro tvorbu prostředí podporujícího PA a také pro možnosti volby z většího množství aktivit.
  3. *Participace*. Tyto směrnice předpokládají, že jakákoliv akce, která se uskuteční pro zlepšení příležitostí pro PA, bude zahrnovat i efektivní participaci, tedy přímé zapojení různých skupin cílových komunit, politiků a expertů do rozhodovacího procesu, přičemž výsledkem konkrétní akce bude prostředí příznivé pro provozování různých druhů PA. Systematické přístupy k participaci při snahách o zlepšování infrastruktury pro VČPA tedy musí zahrnovat identifikaci a zapojení klíčových profesí, zástupců vládních a nevládních organizací a také zástupců specifických cílových skupin.

V České republice byla již dříve prováděna dílčí výzkumná šetření v oblasti např. zajišťování sportu na úrovni obcí (Slepičková, 2000), komunální rekreace (Dohnal, 2002; Flemr et al., 2009), dotační politiky a její koordinace (Hobza & Dohnal, 2009) nebo faktory pro určení kritérií pro podporu subjektů působících v oblasti sportu (Hodaň & Hobza, 2010) a další, ale nikdy ne v rámci evropského přesahu.

Předkládaná souhrnná studie je součástí finální fáze projektu IMPALA, kterou je rozšiřování výsledků a doporučení vyplývajících z jeho řešení ve všech zúčastněných zemích (Rütten et al., 2011a; v českém překladu Rütten et al., 2011b). Výsledky domácí části projektu, které objasňovaly problematiku infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu v podmínkách ČR, byly již prezentovány v předešlých dvou částech této série článků.

CÍLE

Mezinárodní projekt IMPALA měl za cíl identifikovat, realizovat a rozšiřovat příklady dobré praxe pro plánování, financování, výstavbu a řízení místních infrastruktur pro podporu VČPA. Součástí řešení projektu byla analýza národních politik a strategií a posouzení existujících mechanismů a nástrojů vztahujících se k rozvoji těchto infrastruktur. Hlavním výstupem projektu IMPALA je návrh jednotných evropských směrnic, které vycházejí ze zkušeností, analýz a z dobrých příkladů v jednotlivých zúčastněných státech a které budou sloužit jako ukazatele zaměřené na zlepšování infrastruktury pro VČPA v místních podmínkách v rámci EU.

METODIKA

Projekt IMPALA byl řešen v letech 2009–2010 za financování evropskými fondy DG Sanco. Realizace projektu sestávala ze tří časově vymezených pracovních bloků, které spočívaly postupně v 1) identifikaci národních strategií a politiky, 2) identifikaci národních mechanismů a 3) identifikaci dobré praxe v oblasti infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu. Celý průběh projektu pak byl zastřešován dalšími třemi pracovními bloky – 1) koordinace projektu, 2) šíření výsledků projektu a 3) evaluace projektu. K hlubší mezinárodní diskusi spoluřešitelů s vedením projektu přispěla celkem tři pracovní setkání (úvodní v Luxemburgu, průběžné po polovině projektu v Erlangenu a finální ve Frankfurtu n/M) během dvou let řešení projektu.

První dva pracovní bloky (identifikace strategií/politiky a mechanismů v oblasti infrastruktur pro VČPA na národní, regionální a místní úrovni) vycházely především z kvalitativních metod zjišťování relevantních dat. Jednalo se o využití strukturovaných rozhovorů, metod focus group a brainstormingu u relevantních osob, tj. zastupitelů na různých úrovních politiky, vedoucích představitelů různých nevládních organizací v oblasti sportu, pohybové aktivity a volného času, zástupců vzdělávacích institucí, architektů a dalších odborníků orientujících se v problematice infrastruktur pro VČPA. Přehled o těchto dvou pracovních blocích přináší naše předchozí příspěvky (Kudláček, Vašíčková, & Neuls, 2012; Neuls, Kudláček, Vašíčková, & Hamřík, in press).

Třetí pracovní blok zaměřený na stanovení kritérií a příkladů dobré praxe stavěl především na informacích získaných v průběhu dvou předešlých pracovních bloků v rámci spolupráce partnerů projektu ze všech zúčastněných zemí. Směrnice, které tvoří hlavní výstup z celého projektu IMPALA, jsou koncipovány jako seznam kritérií pro evaluaci současné situace v oblastech politiky, plánování,

financování, výstavby a řízení infrastruktur pro VČPA (1.). Další podstatnou součástí navazující na evaluační kritéria jsou pak návrhy na zlepšení zmíněných oblastí (2.).

1. *Zjišťování současného stavu rozvoje infrastruktur pro VČPA.* Směrnice jsou zaměřeny na ty, kdo se zabývají zkvalitňováním rozvoje infrastruktur. Podporují tvůrce koncepcí, experty a profesionály, kteří jsou odpovědní za plánování, výstavbu, financování a řízení infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu. Dále by měly tyto směrnice poskytnout podporu zástupcům neziskového sektoru (sportovní asociace a kluby) a také dalším osobám v této oblasti zainteresovaným. Zahrnují též příklady inovativních přístupů a dobré praxe, včetně případových studií (Příloha 1). Směrnice mohou být použity jako nástroj managementu kvality, aby bylo zajištěno, že struktury, procesy a výsledky budou dosahovat alespoň minimálních standardů.
2. *Zlepšení infrastruktur pro VČPA směrem k rovnosti přístupu, mezioborové spolupráci a participaci všech zainteresovaných stran.* Je samozřejmé, že různé evropské země pracují v různém právním a administrativním kontextu a v řadě odlišných ekonomických a sociálních prostředí. Směrnice proto nabízejí přesahující rámec, pomocí kterého mohou jednotlivé země vyhodnotit konkrétní činnosti, jež lze při snahách o zlepšování infrastruktur pro VČPA přenést do praxe. Při aplikaci těchto směrnic se tedy očekává, že kontext může být brán v potaz, pokud budou využity specifické přístupy a některé indikátory navržené na seznamu mohou být shledány užitečnějšími než jiné. Spíše než poskytnutí vyčerpávajícího seznamu kritérií, který bude indikovat, jak se uživatel pohybuje směrem k dobré praxi, nabízejí směrnice vybraná kritéria použitelná či přizpůsobitelná tak, aby vyhovovala kontextu každé země a odrážela specifickou fázi jejího rozvoje.

VÝSLEDKY A DISKUSE

A. POLITIKA

Krok 1 – zjišťování aktuálního stavu

Během fáze zjišťování aktuální politiky v oblasti infrastruktur pro VČPA je důležité zmapovat současnou situaci s možností návazné realizace zlepšení na lokální úrovni. Politika by měla zahrnovat všechny typy infrastruktur pro VČPA a všechny relevantní sektory (resp. odbory). Je užitečné také identifikovat politiku nejen na místní úrovni, ale také na úrovni regionální a národní. Ohodnocení pomáhá zjišťovat, co by mělo být realizováno pro zlepšení plánování, výstavby, financování a řízení místních infrastruktur.

a) **Identifikace existujících veřejných koncepcí**

Veřejné koncepce, tedy zákony, regulace, směrnice a podobné dokumenty by měly být identifikovány ve všech sektorech, které se týkají různých typů infrastruktur pro VČPA. K identifikaci může sloužit např. následující tabulka (Tab. 1).

Tab. 1

Identifikace existujících veřejných koncepcí v různých sektorech

Typ infrastruktury	Sportovní zařízení	Infrastruktura pro VČPA	Městské plochy	Přírodní plochy
Veřejný sektor				
Sport				
Rekreace				
Doprava				
Územní plánování				
Turismus				
Zdraví				
apod.				

b) **Identifikace neveřejných koncepcí**

Koncepce mohou být také vytvářeny neveřejnými organizacemi. Níže uvedená tabulka (Tab. 2) může být užitečná při sestavování přehledu, která instituce z neziskového a privátního sektoru je zapojena do rozvoje infrastruktur pro VČPA.

Tab. 2

Identifikace neveřejných koncepcí participujících organizací

Název a typ organizace	Název a typ koncepčního dokumentu
Neziskové organizace	
Nadace	
Komerční společnosti	

c) **Ohodnocení kvality koncepcí**

Za indikátory dobré praxe jsou považovány následující:

1. *Koncepce existují pro všechny typy infrastruktur.*
2. *Koncepce přispívají ke zlepšování sociální rovnosti (spravedlnosti), tedy respektují zájmy osob s nízkým socioekonomickým statutem, seniorů, dětí a adolescentů, žen, menšin, imigrantů, handicapovaných a jinak znevýhodněných osob.*
3. *Koncepce zajišťují participaci zástupců celého názorového spektra na rozhodovacím procesu, tj. účast neziskových organizací, zástupců populačních podskupin, dalších relevantních politických sektorů a relevantních politických zástupců z různých rozhodovacích úrovní.*
4. *Koncepce zahrnují také systém kvalitního řízení a definují konkrétní cíle, vyčleněné finanční zdroje, konkrétní kroky pro implementaci koncepcí, očekávané výstupy, způsob evaluace výsledků.*

Krok 2 – zlepšování současné situace

Tato část obsahuje návrhy, jak může být koncepce iniciována nebo dále rozvíjena směrem ke zlepšení předpokladů dosáhnout cílů mezioborové spolupráce, participace různých politických sektorů, nevládních organizací, zástupců různých populačních podskupin a propagace sociální spravedlnosti.

a) **Převzetí zodpovědnosti**

Mezioborová spolupráce by měla určit vedoucí pracoviště, která budou zodpovídat za konkrétní otázky a úkoly. V závislosti na kontextu, různých politických sektorech a úrovních vedení může existovat větší počet takových vedoucích pracovišť.

b) **Nalezení partnerů k podpoře mezioborové spolupráce a účasti**

Zlepšování infrastruktur závisí na efektivní mezioborové spolupráci. Je důležité brát v úvahu širokou škálu partnerů (nejen těch tradičních), kteří mohou mít zájem a zkušenosti v příslušných oblastech ihned od začátku, a naleznout způsob, jak je začlenit do spolupráce a zlepšit tak jejich zapojení. Mezi spolupracujícími partnery mohou být nevládní organizace (např. sportovní svazy), zástupci různých populačních podskupin (např. seniorů, dětí a mládeže, imigrantů nebo handicapovaných osob), soukromý sektor, další relevantní politické sektory (např. sportovní, zdravotní, rekreační, územního plánování, ekonomický, turistický, dopravní, školský, sociálních věcí aj.), skupiny z jiných úrovní rozhodování (místní či regionální zastupitelé) a v neposlední řadě (nezávislí či externí) experti.

c) Propagace sociální spravedlnosti

1. *Definování vize.* To znamená změnu koncepce na inspirující úkol, který podníti mezioborové zapojení. Příkladem může být společná vize („cyklisticky přátelské město“), popř. vhodně propojené vize (spojení udržitelnosti se zaměřením na zdraví obyvatel nebo projektové propojení „aktivních měst“ se „zdravými městy“).
2. *Identifikace vhodných cílů.* Vizi je třeba promýšlet spolu se specifickými, měřitelnými, dosažitelnými, relevantními a časovými cíli, tedy klást si otázky: Jaké jsou konkrétní cíle, kterých má být dosaženo? Jaká je cílová populační skupina dané koncepce? Jakým prostředím se koncepce zabývá? Některé z těchto cílů se mohou zaměřit na podporu sociální rovnosti tak, že přesně identifikují např. možný způsob odstranění bariér pro VČPA u skupin osob s nízkým příjmem. Pozitivní podněty mohou zahrnovat strategie, které podporují nízkonákladová nebo dotovaná sportovní zařízení, sportovní zařízení užitelná zdarma, různé typy dalších vhodných zařízení, resp. infrastruktury pro VČPA v sociálně znevýhodněných čtvrtích.

d) Zlepšování řízení kvality

1. *Podpora implementace.* Dobré příklady v procesu rozhodování berou v úvahu klíčové faktory efektivní implementace koncepce, tedy plánování specifických a jednoduše proveditelných kroků pro implementaci, jasnou definici odpovědnosti a povinností při implementaci, identifikace a vyčlenění finančních zdrojů, zvýšení veřejného povědomí a komunikace o dané koncepci.
2. *Monitorování a ohodnocení implementace.* Systematické monitorování a evaluace implementace koncepce jsou důležitými kroky pro další přezkoumávání a případný rozvoj. Monitoring a hodnocení umožňuje neustálé sledování potřeb obyvatel a nově se objevujících trendů.

B. PLÁNOVÁNÍ

Krok 1 – zjišťování aktuálního stavu

V této části napomáhají směrnice popsat soubor kritérií dobré praxe, který může být užitečný při identifikaci přítomnosti plánovacích předpokladů a postupů a také při hodnocení kvality plánování.

a) **Identifikace existujících plánovacích předpokladů a postupů**

1. *Databáze.* Existuje databáze nebo inventář infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu? Existuje inventář dostupných programů pohybové aktivity (např. cvičebních lekcí)? Existuje databáze, která sleduje chování vztažené k pohybové aktivitě u běžné populace? Existuje inventář potřeb běžné populace, obyvatel specifických oblastí, sportovních klubů a dalších poskytovatelů programů pohybové aktivity?
2. *Plánovací postupy.* Je plánování prováděno pouze jedním sektorem? (Může se jednat o plán sportovního zařízení vytvořený místním odborem sportu.) Je plánování prováděno ve spolupráci s dalšími sektory? (Na podpoře infrastruktury pro pohybovou aktivitu může např. spolupracovat lokální odbor sportu a odbor dopravy.) Je plánování podporováno externími odborníky? Zahrnuje plánovací proces i princip participace? (Takový proces zajistí vhodné zapojení různých partnerů, včetně zástupců různých populačních skupin, sportovních klubů, politiků apod., ale i např. praktických lékařů.)
3. *Způsob participace.* Je veřejné projednávání povinné? Je využit poradní orgán tvořený občany? Jsou občanské panely sestaveny tak, aby přispěly k plánování specifických akcí? Je metoda veřejné rozpravy použita k rozvoji určitých specifických akcí? Je participační proces zahrnut do všech fází plánování, např. kooperativního plánování?

b) **Zjišťování kvality existujících plánovacích předpokladů a postupů**

Za indikátory dobré praxe jsou považovány tyto:

1. *Databáze infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu.* Zahrnují informace o různých typech infrastruktur, informace o geografickém a demografickém rozložení, informace o údržbě infrastruktur, informace o využívání infrastruktur, zvažování přístupnosti (např. co se týká umístění a ceny, osobních předpokladů a různých populačních podskupin). Dále by databáze měly být adekvátně zásobeny informacemi, měly by disponovat vhodně nastaveným managementem dat, pravidelnými aktualizacemi, jednoduchou použitelností, dostupné pro neziskové organizace i veřejnost.
2. *Inventáře programů pohybové aktivity.* Upřednostňují zařízení a aktivity nabízené různými poskytovateli (např. sportovními kluby, veřejně prospěšnými organizacemi, komerčními poskytovateli aj.), zahrnují informace o organizačních strukturách (např. velikost, členství, poplatky atp.).
3. *Databáze chování vztaženého k pohybové aktivitě.* Je založena na širším pochopení pohybové aktivity (resp. její behaviorální stránky), zahrnuje in-

formace o typu, frekvenci, trvání, organizaci a postavení pohybové aktivity u obyvatelstva, shromažďuje data o různých populačních podskupinách reprezentujících místní obyvatele.

4. *Inventáře potřeb.* Obsahují detaily současného povědomí o existujících infrastrukturách pro VČPA ze strany různých zainteresovaných osob, stručně pojednávají o chybějících typech infrastruktur nebo jejich počtech.
5. *Plánovací postupy.* Jsou zdokumentovány, berou v úvahu významná hlediska (např. koncové uživatele, veřejnou správu, politiky, výzkumníky, zástupce neziskových organizací, soukromý stavební sektor, investory), začleňují informace z databází a potřeby zainteresovaných osob, zapojují externí odborníky (např. ve sběru dat nebo pro ulehčení kooperativního plánování), jsou evaluovány.

Krok 2 – zlepšování současné situace

Plánovací proces by měl být zkvalitněn na základě použití specifických kritérií, která napomáhají shromažďovat důležitá data o infrastrukturách pro VČPA, dostupných programech pohybové aktivity a chování vztaženého k pohybové aktivitě. Kritéria podporují systematické ohodnocení potřeb a přípravu konkrétních akcí.

a) Shromažďování důležitých plánovacích předpokladů

1. *Databáze infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu.* Inventáře infrastruktur pro VČPA (např. typy, množství, velikost, vhodnost, využití, údržba).
2. *Inventáře dostupných programů pohybové aktivity.* Soupis programů sportovních klubů (např. vyhodnocení počtu a velikosti sportovních klubů a jejich členů, odvětví, nabídek), soupis dostupných programů PA poskytovaných sociálními, komerčními či jinými poskytovateli.
3. *Databáze chování vztaženého k pohybové aktivitě.* Zjišťování údajů o pohybově aktivním chování běžné populace by mělo poskytnout údaje o podílu aktivních obyvatel, typech PA, frekvenci a trvání PA, aktivitách typických pro zimní a letní období, organizačních souvislostech, místech realizace PA, sociodemografických charakteristikách.
4. *Inventář požadavků.* Zjišťování potřeb je založeno také na očekávání jednotlivých zainteresovaných osob, např. běžné populace, sportovních klubů a dalších poskytovatelů programů PA. Proto by databáze měly zahrnovat zjišťování požadavků různými druhy poskytovatelů, infrastruktury

vnímané běžnou populací jako chybějící, vnímání a spokojenost s existujícími infrastrukturami, potřeby dle sociodemografického statutu.

b) Přípravení participačního a mezioborového plánovacího postupu

1. *Výběr vhodného plánovacího postupu.* Plánovací postup by měl být vybrán systematicky a plánovací metoda by měla být zvolena vhodně s ohledem na dané souvislosti.
2. *Výběr účastníků, kteří by měli být pro plánování osloveni,* tedy obyvatelé nebo zástupci cílových komunit či populačních skupin, zkušenosti odborníci v relevantních oblastech (např. sportovní kluby, vládní agentury nebo veřejná správa v podobě odborů sportu či územního plánování), pracovníci s rozhodovací/politickou pravomocí (např. primátor, starosta, radní), místní rady (např. komise městských částí), místní podnikatelé.
3. *Sloučení informací z různých databází a inventářů.* Zdůraznění existující infrastruktury pro VČPA, sumarizace současných vzorců pohybové aktivního chování, finalizace výstupů systematického zjišťování potřeb např. díky rovnováze mezi poptávkou a nabídkou.
4. *Vytvoření katalogu akcí.* Vypracování katalogu akcí pro infrastruktury pro VČPA podle následujících kroků – náčrt celkové vize a konceptů pro sportovní rozvoj, definice a konkretizace cílů, rozhodnutí o prioritních oblastech, stanovení monitorovacích postupů pro celý proces. Konečný katalog akcí by měl zahrnovat měřítka, jednotlivé kroky implementace, časový rámec, role a zodpovědnost, potřebné finanční i jiné zdroje a indikátory úspěšné realizace.

c) Podpoření realizace

Katalog akcí, který podporuje realizaci prostřednictvím dokumentů jasně vymezujících role a zodpovědnosti partnerů a schválených důležitými osobami s rozhodovacími pravomocemi (např. městskou radou), řídicí skupiny, která dohlíží na realizační fázi a zajišťuje, že požadovaný rozvoj bude pokračovat, monitorování vývoje a úspěšné realizace, posouzení a revize katalogu akcí.

C. VÝSTAVBA

Krok 1 – zjišťování aktuálního stavu

Tato část nabízí postupy, jak vyhodnotit stávající zastavěné prostředí a jak toto zastavěné prostředí podporuje VČPA. Vyhodnocení pomáhá určit kvantitu (včetně typu a umístění) a kvalitu existujících infrastruktur.

a) **Identifikace typu, kvantity a lokalizace existujících infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu**

Přehled kvantity a lokalizace každého z následujících typů infrastruktur – krytá sportovní zařízení (např. tělocvičny, plavecké bazény), venkovní sportovní zařízení (např. sportovní hřiště), infrastruktury určené pro PA (např. dětská hřiště, skateparky, lezecké stěny, stezky pro chodce, rekreační cyklostezky, basketbalová hřiště), městské prostory využitelné pro VČPA (např. přístupná a bezpečná veřejná prostranství, parky), přírodní prostory využitelné pro VČPA (např. pobřežní oblasti, lesy, louky).

b) **Podpora mezioborové spolupráce a participace**

V kontextu různých typů infrastruktur indikátory dobré praxe zahrnují:

1. *Přístupnost.* Jsou zajištěna adekvátní opatření pro různé skupiny uživatelů? Infrastruktury by měly ve snaze o maximalizaci přístupnosti brát v úvahu fyzické, sociální a kulturní otázky.
2. *Umístění.* Měly by být zvažovány sociálně-prostorové aspekty umístění infrastruktur (např. vhodnost, pokrytí v sociálně zanedbaných čtvrtích a/nebo promyšlení obnovy znevýhodněných oblastí směrem k zlepšení přístupnosti pro pohybovou aktivitu). Je třeba brát v úvahu budoucí demografické trendy (např. stárnutí populace v dané obytné čtvrti bude ovlivňovat výběr lokality). Pro dosažení optimálního „scénáře“ umístění infrastruktur je třeba propojení s místními územními rozvojovými plány.
3. *Design.* Infrastruktury by měly být multifunkční. Měly by být navrhovány s ohledem na atraktivitu pro všechny generace a dále navrhovány tak, aby PA podporovaly (např. nabídka schodišť nebo cyklostezek a stojanů na kolo).
4. *Ekologické standardy.* Nízkoenergetické stavby, využívání ekologických a obnovitelných stavebních materiálů.
5. *Bezpečnost.* Infrastruktury by měly představovat bezpečné prostředí pro všechny potenciální skupiny uživatelů a měly by být odolné a vyvíjené tak, aby vydržely po dlouhou dobu.

Krok 2 – zlepšování současné situace

Navrhované postupy se týkají infrastruktur existujících i výstavby infrastruktur nových. Zlepšování se zaměřuje na zajištění nabídky sportovních zařízení a zařízení pro volný čas, stejně jako městských a přírodních prostor využitelných pro VČPA. Zaměřuje se také na podporu sociální spravedlnosti.

a) **Podpora infrastruktur z hlediska sociální spravedlnosti**

1. *Rozmístění infrastruktur.* Při zajištění základního rozmístění infrastruktur je třeba brát v úvahu sociálně-prostorové aspekty.
2. *Zajištění dostupnosti infrastruktur.* Zajistit, aby byly infrastruktury dosažitelné pomocí aktivního transportu (tj. chůze, jízda na kole), zajistit vhodné napojení na systém veřejné dopravy, otevřít krytá i venkovní zařízení širšímu počtu uživatelských skupin, otevřít školská zařízení (např. školní dvory, tělocvičny) i jiným skupinám uživatelů.
3. *Podpora přeorientování městských a přírodních prostor směrem k volnočasové pohybové aktivitě.* Výzkum PA populace by měl poskytovat informace o vytváření oblastí s omezenou dopravou, zvýšení počtu bezpečných přechodů pro chodce, vytváření a jasné označení pruhů pro cyklisty podél cest s větším objemem dopravy, udržování veřejných městských prostor ve vysokém standardu, rozvoji bezpečného městského prostředí pro volnočasovou pohybovou aktivitu, zvažování možnosti pro hry dětí a mládeže v rámci urbanistických plánovacích aktivit, poskytování pobídek pro přeměnu stavebních proluk a zchátralých oblastí na zelené prostory s příležitostmi pro PA, ochraně přírodního prostředí též se zvažováním nabídky atraktivních přírodních prostor pro VČPA.

b) **Příprava participačních a mezioborových plánovacích postupů**

1. *Využitelnost pro různé skupiny.* Je třeba zajistit, aby byly infrastruktury využitelné pro organizovanou i neorganizovanou PA (např. sektory sportu, zdraví, turismu, dopravy, sociálních věcí apod.), pro různé uživatelské skupiny a pro pohybové aktivity soutěžního i nesoutěžního charakteru.
2. *Posouzení další využitelnosti existujících infrastruktur.* Spolupráce mezi různými sektory (např. parky a zahrady, výstavba nebo doprava spolu s potenciálními uživatelskými skupinami), která bude zaměřena na kreativní řešení zastavěného prostředí – renovace existujících infrastruktur pro VČPA, přizpůsobení existujících infrastruktur pro VČPA novým trendům v pohybové aktivitě (např. parkour – přeskoky pouličních „překážek“, tj. schodišť, zábradlí atd.), přestavování (např. proměna staré železniční zastávky na kryté zařízení pro skateboarding), doplnění infrastruktur o prvky podporující PA.

D. FINANCOVÁNÍ

Krok 1 – zjišťování aktuálního stavu

V další části jsou popsána kritéria, dle kterých by měly být, jako základ pro kvalitnější řešení otázky financování infrastruktur pro VČPA, vyhodnoceny současné finanční modely.

a) Identifikace existujících finančních modelů a zdrojů financování

1. *Finanční modely.* Jaké finanční modely se využívají? Plné financování (financování je pokryto místní samosprávou), podílové financování (z veřejných zdrojů a z třetího sektoru, např. sportovních klubů), plné financování třetím sektorem (neziskové/nevládní organizace, např. sportovní kluby financující infrastrukturu), partnerství veřejného a soukromého sektoru (veřejný a soukromý sektor spolupracují na financování), plně privátní financování (komerční společnosti financují infrastrukturu) a další smíšené modely.
2. *Zdroje financování.* Jaké zdroje financování jsou dostupné? Zdroje EU (které programy EU poskytují dotace na různé druhy infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu?), státní zdroje (existují národní programy, které podporují volnočasovou infrastrukturu financemi, např. národní akční plán na podporu pohybové aktivity nebo aktivního transportu?), regionální zdroje (existují regionální programy, které podporují financování infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu granty nebo dotacemi?), místní zdroje (které místní finanční zdroje lze uplatnit při financování specifických infrastruktur?), třetí sektor (existují dostupné finanční zdroje např. prostřednictvím sportovních asociací?), privátní sektor (jsou zde dostupné finanční zdroje?).

b) Zjišťování kvality existujících finančních modelů a zdrojů

Indikátory dobré praxe jsou následující – pečlivé uvážení otázky solventnosti, ověřování přijetí veřejností, partneři jsou zabezpečeni právními kontrakty, kvalita výstavby, plánování a údržby zařízení je regulována ve výběrovém řízení, soutěžích či tendrech, při financování se berou v úvahu i náklady na provoz, finanční konzultace je povinná u všech finančních modelů, financování je postaveno na win-win modelu (výhodném pro všechny partnery), finanční modely jsou flexibilní.

Krok 2 – zlepšování současné situace

Návrh zkvalitnění použitých finančních modelů a zdrojů financování byl formulován s ohledem na propagaci sociální rovnosti, mezioborovou spolupráci a participaci během procesu financování konkrétní infrastruktury.

a) Podpora sociální spravedlnosti a účasti

1. *Prerozdělení finančních zdrojů.* Kritéria dobré praxe tykající se financování pomáhají zajišťovat, aby veřejné agentury dodržovaly svou odpovědnost při spravedlivém rozdělení finančních zdrojů. Mechanismy, které tuto praxi podporují, zahrnují – infrastruktury, jež zohledňují zejména skupiny, které v oblasti infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu potřebují podporu, dále neziskové organizace, které přispívají bezbariérovým (nízkoprahovým) infrastrukturám, a dále infrastruktury, které pomáhají odstraňovat překážky pro neorganizovanou PA na veřejných místech.
2. *Prerozdělení finančních zdrojů (oborově).* Financování je často zvažováno pouze z pohledu jednoho sektoru. Širší financování přispívá k sociální spravedlnosti, což může vést k nárůstu zdrojů. Jde o přístupy zaměřené na určitou oblast, např. alokace zdrojů může být zvažována napříč regiony definovanými svým sociálním zařazením a lokací, spíše než z hlediska jediného typu zařízení.

b) Podpora mezioborové spolupráce

Financování je často zvažováno pouze z hlediska sektoru zodpovědného za jeden typ zařízení.

1. *Podpora zapojení třetího a soukromého sektoru.* Zapojení neziskového a soukromého sektoru do financování může být výhodné zejména v období omezených veřejných zdrojů. Takového zapojení lze dosáhnout např. na základě dotací pro financování volnočasových infrastruktur či slev na daních při vynakládání prostředků ve prospěch infrastruktur pro VČPA.
2. *Zabezpečení finančních modelů účasti třetího sektoru/nevládních organizací a partnerství veřejného a soukromého sektoru.* Veřejný sektor může zajišťovat, aby model s účastí třetího sektoru/nevládních organizací a partnerství veřejného a soukromého sektoru ve financování nezvyšoval sociální rozdíly, ale naopak pracoval směrem k sociální spravedlnosti. Takové partnerství je sociálně otevřené a nesplňuje pouze požadavky určitých skupin zastoupených v modelu financování, splňuje standardy kvality a umožňuje veřejný dohled nad financováním (např. na základě stálého

zastoupení v modelu, který využívají nadace či společnosti, jež financují infrastruktury).

E. ŘÍZENÍ

Krok 1 – zjišťování aktuálního stavu

Při zajišťování efektivity řízení infrastruktur s cílem zvýšit úroveň volnočasové pohybové aktivity obyvatelstva může být nápomocna řada modelů. Zjišťování aktuální situace je důležitým prvním krokem ke zlepšení řízení procesu v kontextu specifickém pro konkrétní infrastrukturu.

a) Identifikace existujících modelů řízení

1. *Vlastnické modely.* V řízení infrastruktur pro VČPA mohou být uplatněny různé typy vlastnictví – veřejné (veřejná správa; zařízení vlastní municipalita), veřejně řízené zařízení (infrastruktura je vlastněna veřejnou správou, ale některé služby jsou poskytovány dalšími společnostmi taktéž vlastněnými veřejnou správou), částečná privatizace (část veřejného vlastnictví je přenesena na komerční společnosti), třetí sektor/nevládní organizace (infrastruktury vlastní nezisková organizace, např. sportovní klub), partnerství veřejného a soukromého sektoru, soukromé vlastnictví (zařízení vlastní komerční společnosti) a další formy, např. s.r.o. nebo asociace.
2. *Modely provozování.* V řízení infrastruktur pro VČPA mohou být uplatněny rozdílné organizační struktury – veřejné (zařízení vlastní a řídí veřejná správa či municipalita), veřejně řízené zařízení (řízení je prováděno subdodavatelem, ale infrastruktura je vlastněna veřejnou správou), částečná privatizace (části řídicího procesu jsou přeneseny na komerční společnosti), řízení nevládní organizací (infrastruktury řídí neziskové organizace, např. sportovní klub), partnerství veřejného a soukromého sektoru, soukromé (zařízení vlastní a řídí komerční společnosti) a další formy, např. s.r.o. nebo asociace, jež jsou orientovány na všeobecnou prospěšnost.

b) Zjišťování kvality řízení

Za indikátory dobré praxe jsou považovány:

1. *Mezioborová spolupráce ve veřejném řízení.* Je nezbytné zjistit, zda management vyměňuje informace a zkušenosti s odborníky z dalších politických sektorů aktivních v oblasti nebo ve sféře propagace PA a zda spolupracuje s privátním a třetím sektorem.
2. *Sociální spravedlnost a účast.* Je důležité zjistit, zda management bere v úvahu dopady různých typů modelů řízení na všechny potenciální uži-

vatelské skupiny, zvažuje veřejné přijetí specifických řídicích modelů, zajišťuje přístupnost infrastruktury, podporuje sociálně vyrovnané využívání infrastruktury, bere v úvahu multifunkčnost infrastruktury, reaguje na trendy v oblasti PA.

Krok 2 – zlepšování současné situace

Ke zlepšení kvality řízení infrastruktur pro VČPA by mohly přispět níže popsané kroky, které podporují sociální rovnost, mezioborovou spolupráci i participaci.

a) Podpora sociální spravedlnosti

Ve snahách o všeobecnou prospěšnost je důležitá úloha veřejného sektoru v modelech partnerství veřejného a soukromého sektoru a také při spolupráci se třetím sektorem/nevládními organizacemi.

1. *Umožnění veřejného dohledu při řízení*, např. na základě neustálého zastoupení ve veřejně řízené infrastruktuře (v nadacích nebo společnostech) a v rámci právních úprav partnerství veřejného a soukromého sektoru.
2. *Usilování o sociální spravedlnost s ohledem na otevírací dobu*, programovou nabídku, přístupová opatření, cenovou politiku, marketing nabídek a příležitosti pro VČPA.

b) Podpora mezioborové spolupráce s účastí

1. *Zvažování různých zájmů*. Dobré příklady v oblasti řízení zvažují zájmy všech zainteresovaných osob, tedy investorů/vlastníků (např. odbor sportu), provozovatelů (např. sportovní klub) i uživatelských skupin (např. sportovní oddíly, školy, neorganizované skupiny aj.).
2. *Podpora třetího a soukromého sektoru v účasti na řízení*. Zapojení zainteresovaných osob a komunity do řízení může pomoci zajistit maximalizaci příležitostí pro různé využití infrastruktur a vytvořit i tzv. win-win situace (situace prospěšné pro oba partnery), např. na základě stanovení pobídek pro sportovní kluby a další nevládní organizace tak, aby mohly převzít zodpovědnost za řízení (přesunem běžného provozu na sportovní klub), popř. formou podpory zapojení privátního sektoru do řízení (např. prostřednictvím poskytnutí možnosti výdělků soukromému subjektu v kombinaci s ušetřením veřejného rozpočtu a zlepšováním nabídky infrastruktur či jejich údržbou).
3. *Otevření infrastruktur širším uživatelským skupinám*, např. organizacím v dané oblasti (školám, mateřským školám, resp. pro sociální a volnočas-

sové aktivity) nebo i organizováním aktivit vykonávaných v okolí infrastruktury.

4. *Flexibilita a multifunkčnost*. Mezioborový pohled bere v úvahu „životní cyklus“ infrastruktury a je směřován k multifunkčnímu/opakovanému využití.

ZÁVĚR

Projekt IMPALA přispívá k mnohem konzistentnějšímu přístupu EU k rozvoji místních infrastruktur pro VČPA. Napomáhá redukovat nerovnoměrnou dostupnost těchto infrastruktur v rámci jednotlivých států i mezinárodně. Ačkoliv určité relevantní směrnice, regulace či akční plány existují ve všech 12 zemích zapojených v projektu IMPALA, výsledky projektu ukazují, že se jejich obsah a šíře velmi liší. Mnoho politických dokumentů má tendenci se zabývat pouze jedním typem infrastruktury anebo jedním specifickým typem pohybové aktivity, popř. jsou zaměřeny jen na určitou skupinu populace. Dokumenty řešící problematiku volnočasových infrastruktur komplexně a z více aspektů patří spíše mezi výjimky. Závěrem je třeba zdůraznit:

- závažnost pochopení propojenosti infrastruktur a pohybové aktivity obyvatel,
- hledání možností širšího využívání stávajících infrastruktur,
- výhody mezioborové spolupráce,
- zaměřenost na různé populační podskupiny.

Informace získané díky projektu IMPALA formují soubor kvalitativních kritérií pro politické dokumenty vytvářené za účelem efektivního rozvoje infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu. Seznamy kritérií a příkladů dobré praxe mohou být využity k evaluaci existujících politických dokumentů a mechanismů, resp. k jejich zkvalitnění.

Tento příspěvek byl vytvořen v rámci projektu „Posílení odborného potenciálu výzkumných týmů v oblasti podpory pohybové aktivity na Univerzitě Palackého (CZ.1.07/2.3.00/20.0171)“.

REFERENČNÍ SEZNAM

- Carlson, S. A., Guide, R., Schmid, T. L., Moore, L. V., Barradas, D. T., & Fulton, J. E. (2011). Public support for street-scale urban design practices and policies to increase physical activity. *Journal of Physical Activity and Health*, 8(Suppl. 1), 125–134.
- Commission of the European Union. (2005). *Green Paper „Promoting healthy diets and physical activity: A European dimension for the prevention of overweight, obesity and*

- chronic diseases". Brussels: European Commission. Retrieved 25. 11. 2012 from the World Wide Web: http://europa.eu/legislation_summaries/public_health/health_determinants_lifestyle/c11542b_en.htm
- Commission of the European Union. (2007a). *White Paper on Sport*. Brussels: European Commission. Retrieved 25. 11. 2012 from the World Wide Web: http://ec.europa.eu/sport/documents/wp_on_sport_en.pdf
- Commission of the European Union. (2007b). *White Paper „A Strategy for Europe on Nutrition, Overweight and Obesity related health issues“*. Brussels: European Commission. Retrieved 25. 11. 2012 from the World Wide Web: http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/documents/nutrition_wp_en.pdf
- Dohnal, T. (2002). *Koncepce a metodika systému komunální rekreace na úrovni obce*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Edwards, P., & Tsouros, A. (2006). *Promoting physical activity and active living in urban environments. The role of local governments*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. Retrieved 25. 11. 2012 from the World Wide Web: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0009/98424/E89498.pdf
- EU Working Group „Sport & Health“. (2008). *EU Physical Activity Guidelines: Recommended policy actions in support of health-enhancing physical activity*. Brussels: EU Working Group „Sport & Health“. Retrieved 25. 11. 2012 from the World Wide Web: http://ec.europa.eu/sport/library/documents/c1/eu-physical-activity-guidelines-2008_en.pdf
- Flemlr, L., Bunc, V., Numerato, D., Dohnal, T., Kopřiva, M., Hobza, V., Mitáš, J., & Kovář, K. (2009). *Prostorové podmínky pro podporu aktivního životního stylu současné populace*. Praha: Karolinum.
- Heinrich, K. M., Lee, R. E., Suminski, R. R., Regan, G. R., Reese-Smith, J. Y., Howard, H. H., Haddock, C. K., Poston, W. S. C., & Ahluwalia, J. S. (2007). Associations between the built environment and physical activity in public housing residents. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 4(1), 1–9. doi: 10.1186/1479-5868-4-56. Retrieved 25. 11. 2012 from the World Wide Web: <http://www.ijbnpa.org/content/4/1/56>
- Hobza, V., & Dohnal, T. (2009). Koordinace státní dotační politiky ve sportu prostřednictvím sekvenčního modelu. *Česká kinantropologie*, 13(4), 32–39.
- Hodaň, B., & Hobza, V. (2010). Veřejná prospěšnost jako kritérium podpory subjektů působících v tělesné kultuře. *Česká kinantropologie*, 14(4), 19–32.
- Kudláček, M., Vašíčková, J., & Neuls, F. (2012). Národní politika a mechanismy rozvoje lokálních infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu – projekt IMPALA, část I. *Tělesná kultura*, 35(2), 9–33.
- Neuls, F., Kudláček, M., Vašíčková, J., & Hamřík, Z. (2013). Současný stav a možnosti zlepšování lokálních infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu z hlediska národní politiky, plánování, výstavby, financování a řízení (výsledky z národního workshopu) – projekt IMPALA, část II. *Tělesná kultura*, 36(1), 93–115.

- Rütten, A., & Abu-Omar, K. (2008). *IMPALA - Improving Infrastructures for Leisure-Time Physical Activity in the Local Arena - Good Practice in Europe* [project proposal]. Erlangen: Institute of Sport Science and Sport.
- Rütten, A., Abu-Omar, K., Frahsa, A., Hartwig, N., Kolb, M., Dikemüller, R., ... & Madruga Vicente, M. (2011a). *Improving infrastructures for leisure-time physical activity in the local arena: Towards social equity, inter-sectoral collaboration and participation*. Erlangen: Friedrich-Alexander-University of Erlangen-Nuremberg, Institute of Sport Science and Sport, Division of Public Health and Physical Activity.
- Rütten, A., Abu-Omar, K., Frahsa, A., Hartwig, N., Kolb, M., Dikemüller, R., ... & Madruga Vicente, M. (2011b). *Zlepšování infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu v místních podmínkách: Směrem k sociální spravedlnosti, mezioborové spolupráci a účasti* (J. Vašíčková, F. Neuls, & J. Špacír, Trans.). Erlangen: Friedrich-Alexander-University of Erlangen-Nuremberg, Institute of Sport Science and Sport, Division of Public Health and Physical Activity.
- Sallis, J. F., Story, M., & Lou, D. (2009). Study designs and analytic strategies for environmental and policy research on obesity, physical activity, and diet: Recommendations from a meeting of experts. *American Journal of Preventive Medicine*, 36(2, suppl. 1), 72–77.
- Sjöström, M., Oja, P., Hagströmer, M., Smith, B., & Bauman, A. (2006). Health-enhancing physical activity across European Union countries: The Eurobarometer study. *Journal of Public Health*, 14(5), 291–300.
- Slepičková, I. (2000). Zajištění sportu na úrovni obcí. In P. Slepička & I. Slepičková (Eds.), *Sport, stát, společnost* (pp. 38–46). Praha: Univerzita Karlova.
- Vašíčková, J., Kudláček, M., & Neuls, F. (2011). Rozvoj infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu v ČR a v EU – stručné shrnutí projektu IMPALA. In H. Klimtová (Ed.), *Pedagogická kinantropologie 2011* (pp. 81–85). Brno: Tribun EU.
- World Health Organisation. (2004). *Global strategy on diet, physical activity, and health*. Geneva: WHO. Retrieved 25. 11. 2012 from the World Wide Web: <http://www.who.int/dietphysicalactivity/en/>

Mgr. Jana Vašíčková, Ph.D.
Fakulta tělesné kultury
Univerzita Palackého
Tř. Míru 115
771 11 Olomouc
e-mail: jana.vasickova@upol.cz

GOOD PRACTICE CRITERIA AND IMPROVING INFRASTRUCTURE FOR LEISURE-TIME PHYSICAL ACTIVITY IN THE LOCAL ARENA - THE IMPALA PROJECT, PART III.

BACKGROUND: This project is aimed at unifying information about local infrastructure for leisure-time physical activity (LTPA) in twelve European countries. This is due to the exchange of information about national strategies, policies, and mechanism at working meetings. This also includes their improvement with regard to social inequalities, inter-sectoral cooperation and participation.

AIM: The aim of the third part of the IMPALA project is to summarize the results of the project into certain fundamental criteria that can be used by regional and local policy and stakeholders who can participate in planning, financing, building or managing of infrastructure for LTPA.

METHODS: Based on identification of national strategies and policies (1st part of the project) as well as mechanisms (2nd part of the project), we identified examples of positive practice in each of the participating countries in the sphere of LTPA infrastructures. To find out this information we used qualitative methods, namely structured interviews, focus group method, and brainstorming among relevant people who were involved into the project on national levels.

RESULTS: The main outcome of the project are the guidelines that are drawn up as a list of criteria for evaluation of contemporary situations within the sphere of policy, planning, financing, building and managing of LTPA infrastructures. Another integral part that follows evaluation criteria are proposals for improving the mentioned spheres regarding to equality of approaches, inter-sectoral cooperation and participation of concerned parties. The appendix contains examples of practice that were chosen within the project from all of the participating countries and represent a certain sphere such as planning, building, financing or management.

CONCLUSION: The main results of the project are: relevance of infrastructure and public physical activity connectivity; searching for the possibility to widely use the existing infrastructure with regard to new trends and possibilities; and the benefits of inter-sectoral cooperation and orientation on various population subgroups.

Key words: *multifunction, social equality, participation, inter-sectoral cooperation, sport infrastructure.*

Příloha 1

Konkrétní příklady dobré praxe ze zemí zúčastněných v projektu IMPALA

Příloha obsahuje stručný přehled různých plánů, projektů, programů, organizací apod., které byly v rámci projektu IMPALA vybrány jako příklady dobré praxe za jednotlivé sledované oblasti (politika, plánování, výstavba, financování a řízení). Každý z příkladů je uveden stručnou charakteristikou.

Ad: Politika

Working Together for Physical Activity (Norský akční plán 2005–2009)

Vize a cíle: Všeobecné zlepšení veřejného zdraví prostřednictvím PA obyvatelstva; zvýšení podílu dětí a mládeže pohybově aktivních alespoň 60 minut denně; zvýšení podílu dospělých a starších lidí pohybově aktivních alespoň 30 minut denně ve střední intenzitě.

Dílčí cíle: Vyšší počet osob, které jsou pohybově aktivní během volného času; příležitosti pro pohybovou ve školkách, školách a v zaměstnání; prostředí podporující aktivní životní styl; zaměření se na pohybovou aktivitu v sociálních a zdravotních službách; mezioborové a koordinované úsilí v podpoře PA u obyvatelstva; lepší základní znalosti a zlepšení kompetencí týkajících se pohybové aktivity a zdraví; individuální povědomí týkající se pohybové aktivity a zdraví – motivace k aktivnímu životnímu stylu.

Kontext: Akční plán pohybové aktivity je národní mobilizací zaměřenou na zlepšování veřejného zdraví prostřednictvím zvýšení pohybové aktivity. Popisované koncepty a definované cíle vyžadují spolupráci mezi různými sektory a úrovněmi samosprávy. Na rozvoji a průběžnou realizaci plánu spolupracuje osm ministerstev pod vedením ministerstva zdravotnictví.

Dopad na zlepšování infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu: Nový plánovací a stavební zákon se zvýšeným důrazem na oblast zdraví během doby trvání akčního plánu (2005–2009); několik plánovacích nástrojů a manuálů; webové stránky pro plánování; rozvojové projekty („Zdraví v plánování“); konference o plánování.

Web: www.helsedirektoratet.no/vp/multimedia/archive/00004/IS0162_E_Kort_4546a.pdf

Klíčové faktory úspěchu: Jasně definované vedení, multi-sektorová spolupráce, silný důraz na prostředí podporující pohybovou aktivitu, konkrétní katalog definující odpovědnost a časový rámec, evaluace.

Innovation of sports in the natural environment (Inovace ve sportu a přírodním prostředí, El Anillo, Extremadura, Španělsko)

Cíle: Sociální a ekonomický rozvoj oblasti díky podpoře propojení s technologickými (nové materiály, využívání vodních zdrojů apod.) a servisními společnostmi (nové trendy v pohybové aktivitě apod.), veřejným zdravím a sportovním rozvojem prostřednictvím zlepšování infrastruktur pro volný čas (cyklostezky, tratě a vodní plochy pro sport a volný čas, udržitelný profit, aktivity pro osoby se speciálními potřebami aj.), zaměřenost na venkovské oblasti a na zvyšování návštěvnosti sportovních či technických událostí a turismu.

Kontext: Regionální vláda Extremadury podporuje integrovaný rozvojový přístup k venkovským oblastem. Klade si za cíl udržitelně propojit venkovní sporty a aktivní turismus.

Dopad na zlepšování infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu: 1) národní mítinky zaměřené na volnočasovou pohybovou aktivitu v praxi (výzkum, zakládání nových společností atd.); 2) spojení s architektonickými hodnotami, propagací zelených ploch a přírodního prostředí využitelného pro volnočasovou pohybovou aktivitu; 3) ovlivňování regionální politiky (sport, odborné vzdělávání, turismus, obchod atd.).

Web: www.elanillo.org

Klíčové faktory úspěchu: Multi-sektorová spolupráce, sport jako cesta regionálního rozvoje, spolupráce vlád na různých úrovních, partnerství veřejného a privátního sektoru.

Ad: Plánování

Integrated Planning of Sport Development (Integrované plánování sportovního rozvoje, Frankfurt nad Mohanem, Německo, 2009–2010)

Cíle: Sportovní rozvojový plán, který přesně vyhovuje potřebám města a je zároveň progresivní a udržitelný.

Kontext: Místní i regionální orgány s rozhodovací pravomocí v Německu hledají nové plánovací postupy pro sportovní rozvoj, které kombinují jasná empirická data, mezioborovou spolupráci a zapojení komunit.

Dopad na zlepšování infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu: Vytvoření soupisu infrastruktur; zjišťování sportovního a pohybově aktivního chování v reprezentativním populačním šetření; plánování konkrétních akcí v kooperativním plánovacím procesu s různými institucemi, zájmovými a populačními skupinami;

vytvoření komplexního katalogu akcí se zaměřením na budoucí trendy v městské politice týkající se sportu a pohybové aktivity.

Web: www.sportamt.frankfurt.de, www.sportentwicklungsplanung.de, www.isep-iss.de

Klíčové faktory úspěchu: Zjišťování potřeb založené na reprezentativním populačním šetření, podpora mezioborové spolupráce a účasti různých zainteresovaných osob na plánování konkrétních akcí, konkrétní katalog s definovanými kroky, zdroji, zodpovědností, časovým harmonogramem a indikátory úspěšné realizace, zajištění udržitelnosti prostřednictvím mezioborové řídicí komise, která podporuje realizaci a další rozvoj.

Recensement des Equipements Sportifs, espaces et site de pratiques (Národní inventář sportovního zařízení, sportovních oblastí a síti – RES, Francie)

Cíle: Poskytnout detailní informace o současném stavu infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu ve Francii; rozvíjet společné porozumění infrastrukturám; pomáhat různým sektorům a aktérům v rozhodovacím procesu a územním plánování.

Kontext: Národní inventář byl spuštěn francouzským ministerstvem sportu v roce 2004. Je řízen participačním způsobem spolu se sportovním hnutím a místními i regionálními samosprávami. RES poskytuje informace o každém druhu sportovního zařízení dostupném na národní i místní úrovni. Spolu s další analýzou a údaji o populaci pomáhá odhalit nedostatek specifických zařízení.

Dopad na zlepšování infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu: Národní databáze je on-line. Pro rozhodovací procesy v oblasti sportu může být použito více než 30 milionů údajů. Databáze dále napomáhá volbě správných rozhodnutí o výstavbě nových sportovních zařízení nebo o optimalizaci využívání stávajících infrastruktur. Data byla použita pro mnoho regionálně a národně zaměřených studií (např. sportovní zařízení ve znevýhodněných městských zónách, nabídka plaveckých bazénů ve Francii apod.).

Web: www.res.sports.gouv.fr

Klíčové faktory úspěchu: Širší pochopení problematiky infrastruktur, mezioborové partnerství při zajišťování vysoce relevantních informací, pravidelná aktualizace, otevřený přístup.

Ad: Výstavba

New sport facilities in deprived neighbourhoods (Nová sportovní zařízení v zanedbané čtvrti, Oeiras, Portugalsko)

Cíle: Zlepšení základní nabídky infrastruktur a zařízení pro sociální činnosti v zanedbané čtvrti; nárůst možností pro pohybovou aktivitu v obci.

Kontext: URBAN Community Initiative (European Commission/Directorate General Regional Policy), Městská společenská iniciativa.

Dopad na zlepšování infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu: Nové sportovní infrastruktury a nová zařízení jako klíčové prvky proměny města (chodníky, zelené prostory, cyklostezky, dětská hřiště); realizace nových programů pohybové aktivity pro místní obyvatele; nárůst počtu dostupných aktivit.

Důležitá zjištění: Kvalitní nabídka sportů v zanedbané čtvrti přivádí nové zájemce a podporuje sociální soudržnost; spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem rozšiřuje nabídku pohybových aktivit.

Web: www.cm-oeiras.pt, www.oeirasviva.pt

Klíčové faktory úspěchu: Výstavba nových infrastruktur zejména v zanedbaných oblastech, zvažování potřeb obyvatel, zpřístupnění nových zařízení všem obyvatelům, nárůst zdrojů a atraktivní nabídka pohybových aktivit vycházející z partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem.

Infrastructures for biking in public spaces (Infrastruktury pro cyklistiku na veřejných prostranstvích, Odense, Dánsko)

Cíle: 20% nárůst počtu jízd na kole, 20% nárůst počtu osob, které využívají kolo více než třikrát týdně, 20% snížení počtu cyklistů usmrcených či zraněných při nehodách zahrnujících více než jednoho účastníka, zlepšení well-being („pohody“) občanů, proměnit Odense na lepší místo pro cyklistiku.

Kontext: V letech 1999–2002 bylo Odense vyhlášeno Národním cyklistickým městem Dánska, což napomohlo získání dotace Ministerstva dopravy a Národního ředitelství silnic a dálnic, která pokryla polovinu z rozpočtu 20 milionů dánských korun.

Dopad na zlepšování infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu: Zlepšení přístupu pro cyklisty, např. snadnější přejíždění cest na semaforech a křižovatkách (křiženích s železnici), „zelené vlny“ pro cyklisty, lepší a bezpečnější parkování pro kola (např. ochrana proti krádežím nebo nabídka pitné vody a pump pro cyklisty), aktivity vylepšující image, např. pomocí tzv. cyklistického barometru, zlepšení provozní kvality cyklostezek, vytvoření webových stránek s interaktiv-

ním plánovačem a širokou nabídkou map cyklostezek, kampaně za bezpečnost v dopravě, vedení dětí k cyklistice, nabídky otestování nových typů kol.

Web: www.cyclecity.dk

Klíčové faktory úspěchu: Mezioborový přístup s jediným stálým vedoucím projektu, víceúrovňové aktivity, fyzická zlepšení, změny v legislativě a kampaně, podpora změn ve využití veřejných prostor, evaluace aktivit.

Ad: Financování

Socially safe infrastructures for children & adolescents (Sociálně bezpečné infrastruktury pro děti a mládež, Nizozemí)

Cíle: Rozvoj sociálně bezpečných sportovních hřišť a zelených oblastí na podporu pohybové aktivity u dětí a mládeže ve znevýhodněných územích.

Kontext: Významná role soukromých nadací, které usilují o obecné blaho zlepšováním infrastruktur pro děti žijící ve čtvrtích s nízkým socioekonomickým statutem.

Dopad na zlepšování infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu: Sociální spravedlnost (zlepšený přístup k volnočasovým infrastrukturám ve znevýhodněných čtvrtích, stipendia pro aktivní děti a mládež v takovýchto čtvrtích), mezioborová spolupráce (úzké partnerství veřejného a soukromého sektoru, spolupráce s municipalitami, sportovními asociacemi a dalšími veřejnými orgány).

Web: www.krajicek.nl, www.cruyff-foundation.org

Klíčové faktory úspěchu: Výstavba nových infrastruktur obzvláště ve znevýhodněných oblastech, podpora mezioborové spolupráce a zapojení různých zainteresovaných osob v plánování konkrétní akce.

A public award as incentive for improving leisure-time physical activity infrastructures (Veřejné ocenění jako podnět pro zlepšování infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu, soutěž „Krásné cesty a ulice“, Finsko)

Cíle: Vyhledat a ocenit cesty a ulice, které byly upraveny přirozeným způsobem vzhledem k jejich okolnímu prostředí; podporovat spolupráci mezi různými úrovněmi vlády; podněcovat soukromý sektor, aby se zapojil do rozvoje infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu.

Kontext: Soutěž je pořádána každý třetí rok od roku 1999. Předsedá jí Finská asociace místních samospráv, Finská dopravní asociace a Finská dopravní správa.

Dopad na zlepšování infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu: Ocenění má za cíl zlepšit infrastruktury navržené pro volnočasovou pohybovou aktivitu a také městské a zelené plochy použitelné pro volnočasovou pohybovou aktivitu. Podporuje projekty, které jsou přizpůsobeny místním podmínkám a okolí, jsou bezpečné pro rozdílné uživatelské skupiny, berou v úvahu náklady na dopravu a údržbu, vytvářejí partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem při plánování, designu, realizaci a údržbě, podporují spolupráci při zlepšování infrastruktur mezi regionální a místní úrovní veřejné samosprávy.

Web: jkl.fi/puistot/rantaraitti

Klíčové faktory úspěchu: Zaměřenost na zastavěné prostředí, mezioborová spolupráce mezi dopravním úřadem, turismem a kulturou, zapojení regionálního, místního a privátního sektoru, zvažování požadavků obyvatel, jasně definovaná hodnotící kritéria, partnerství veřejného a privátního sektoru.

Ad: Řízení

Omega centrum sportu a zdraví (Olomouc, Česká republika)

Cíle: nabídnout různorodé příležitosti pro sport, relaxaci a sociální aktivity; umožnit mládeži a dospělým být pohybově aktivní během volného času; být v příjemném prostředí, které díky perfektnímu vybavení a komplexním službám podporuje aktivní životní styl; nabídnout individuální konzultace nebo profesionální služby trenéra např. pro fitness, tenis, squash apod.; rozvíjet sociálně bezpečná sportoviště a zelené plochy k podpoře pohybové aktivity u dětí a adolescentů ve znevýhodněných oblastech.

Kontext: Centrum se systematicky zaměřuje na poskytování zázemí a konzultačních služeb pro klienty bojující s nadváhou a obezitou, s nedostatkem pohybu a proti chronickému stresu. Tyto faktory ovlivňují zdraví, snižují imunitu a jsou příčinou nemocí spojených se špatným životním stylem. Nabízí kvalitní a komplexní služby, včetně výhodných produktů pro členy klubu. Avšak i příležitostní návštěvníci zde mohou najít své oblíbené aktivity.

Dopad na zlepšování infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu: Dobrý příklad partnerství veřejného a soukromého sektoru mezi komerčním vlastníkem a sportovní asociací; klubová klientela má k dispozici speciální služby (a ceny); management má pravidelné schůzky, kde jsou předkládány inovativní strategie k podpoře pohybové aktivity a plného využití Centra; vzájemná propagace Centra a médií (novin, rádií); pravidelné šetření potřeb klientů a jejich spokojenosti; zaměřenost na spokojenost zaměstnanců a klientů.

Web: www.omegasport.cz

Klíčové faktory úspěchu: Spolupráce mezi sportovním a zdravotním sektorem, partnerství veřejného a privátního sektoru (mezi komerčním vlastníkem a sportovními asociacemi), podpora volnočasové pohybové aktivity v okolí.

Sport & Fun (městská strategie pro jednoduše přístupná sportovní zařízení, Vídeň, Rakousko)

Cíle: Rozvoj hal pro sport a zábavu je městská strategie poskytující nízkonákladové sportovní haly ve znevýhodněných čtvrtích, které spravedlivě nabízejí všem obyvatelům infrastrukturu pro sport a pohybovou aktivitu.

Kontext: Myšlenka hal „Sport & Fun“ ve Vídni pramení ze sociální práce s mládeží započaté v roce 1995. Stará kongresová hala byla využívána jako dočasná sportovní hala pro setkávání mladých v deštivých dnech od května do října.

Dopad na zlepšování infrastruktur pro volnočasovou pohybovou aktivitu: Jednoduché vstupy – snadný přístup díky nízkému vstupnému (paušální platba) spíše než omezený přístup určitým skupinám nebo pouze členům sportovních klubů, umístění blízko stanic veřejné dopravy ve znevýhodněných čtvrtích, přístup v běžném oblečení a venkovní obuvi, vybavení je půjčováno zdarma. Udržitelnost – haly „Sport & Fun“ jsou propojeny s dalšími infrastrukturami (např. využitelnost zařízení i přilehlými školami, spojení haly s novou lokalitou pro sociální bydlení apod.). Koncept „Sport & Fun“ se skládá z několika sportovních hal, konstruovaných jako nízkonákladové stavby. Ekonomický koncept je organizován s jasnou odpovědností – personál je plně hrazen z vybraného vstupného. Údržba hal (čistota, opravy) a vybavení zařízení je plně dotována municipalitou.

Web: www.sportandfun.at

Klíčové faktory úspěchu: Zaměření na znevýhodněné čtvrti, jednoduché vstupy a několik málo opatření, úzká spolupráce municipality s poskytovateli a provozovateli zařízení.